

TEMA 4. ÎNTREPRINDEREA CA OBIECT AL MANAGEMENTULUI

1. **Întreprinderea: definiții și caracteristici**
2. **Funcțiile întreprinderii**
3. **Clasificarea întreprinderilor**
4. **Caracteristica întreprinderilor după forma organiza-torico-juridică**
5. **Legislația Republicii Moldova privind antreprenoriatul și întreprinderile**

1. **Întreprinderea: definiții și caracteristici**

Întreprinderea reprezintă un subiect economic independent cu drepturi de persoană juridică sau fizică, al cărui colectiv, pe baza folosirii proprietății ei, produce și realizează producția, îndeplinește lucrări și prestează servicii cu scopul obținerii unui profit cât mai mare și satisfacerea cerințelor consumatorilor.

Abordată ca sistem, întreprinderea are următoarele caracteristici:

- Întreprinderea este **un sistem complex**, deoarece reunește toate resursele (umane, materiale, financiare, informaționale) între care se formează legături multiple și profunde, fiecare dintre aceste resurse fiind alcătuită dintr-o mulțime de elemente. De exemplu: resursele umane sunt compuse din ansamblul salariaților întreprinderii, care au caracteristici diferite din punct de vedere al nivelului pregătirii, postului ocupat, vârstă, sex, vechime în muncă. Resursele materiale: ansamblul materiilor prime, materialelor, utilajelor, clădirilor fiecare având anumiți parametri dimensionali. Resursele financiare: mijloacele bănești în numerar și la bancă. Resursele informaționale: statistici, norme de consum sau de calitate, datele evidenței contabile.

- Întreprinderea este **un sistem socio-economic**, în sensul că, în cadrul său, grupele de salariați desfășoară procese de muncă generatoare de noi valori de întrebuințare.

Ca sistem socio-economic, întreprinderea se caracterizează prin desfășurarea propriilor programe, prin întocmirea propriului bilanț, prin gospodărirea eficientă a capitalului fix și circulant.

- Întreprinderea este un **sistem tehnico-material** care se manifestă prin dependența tehnologică dintre subdiviziunile întreprinderii între care există anumite legături dintre factorii de producție, materia primă etc. Cel mai pronunțat se manifestă această caracteristică în cadrul întreprinderilor industriale, ale căror subdiviziuni sunt specializate după principii tehnologice.

- Întreprinderea este un **sistem organic adaptiv**, adică se schimbă permanent, sub influența factorilor externi și interni, adaptându-se la evoluția pieței.

- Întreprinderea este un **sistem deschis**, deoarece se află în relații continue cu alte sisteme. Se exprimă prin fluxul de intrări – utilaje, materii prime, materiale, combustibil, bani și prin ieșirile sale – produse, servicii, bani, informații.

Rolul întreprinderii în viața unei economii este dublu: economic și social. **Rolul economic** se concretizează în următoarele acțiuni:

- Întreprinderile atrag și combină factorii de producție. Managerii acționează permanent pentru optimizarea combinării factorilor de producție.

- Scopul întreprinderilor este producerea de bunuri și servicii. Managerul întreprinderii urmărește să se producă bunuri la costuri minime.

- Întreprinderea distribuie venituri, adică remunerarea factorilor de producție folosiți.

Rolul social constă în faptul că întreprinderile sunt agenți economici a căror activitate nu poate fi studiată decât în contextul social existent. Managerii întreprinderii trebuie să favorizeze promovarea personalului și participarea lui la reciclarea impusă de modernizarea tehnicii și tehnologiei, să creeze condiții adecvate pentru promovarea culturală. Întreprinderea este datoare să caute cea mai bună adaptare a bunurilor și serviciilor produse la necesitatea și cererea clienților.

2. **Funcțiile întreprinderii**

Activitățile întreprinderilor pot fi grupate pe funcții.

Funcția întreprinderii este ansamblul de activități omogene sau complementare necesare pentru realizarea unui obiectiv al întreprinderii [13].

Delimitarea funcțiilor întreprinderii are la bază natura activităților desfășurate de întreprindere,

elementele comune ce le caracterizează.

Deosebim următoarele funcții ale întreprinderii:

- de cercetare-dezvoltare;
- de producție;
- comercială;
- financiar-contabilă;
- de personal.

Funcția de cercetare-dezvoltare cuprinde totalitatea activităților prin care se studiază și se argumentează viitorul cadru tehnic, tehnologic, organizatoric al firmei, cuprinde cercetarea problemelor privind dezvoltarea în ansamblu a întreprinderii, creșterea capacităților de producție, înzestrarea firmei cu noi utilaje, proiectarea noilor produse, argumentarea strategiei de dezvoltare a întreprinderii, implementarea metodelor noi de gestiune a activității întreprinderii.

Funcția de producție reprezintă ansamblul activităților de bază, auxiliare și de servire prin care se realizează obiectivele din domeniul fabricării produselor sau prestării serviciilor în cadrul întreprinderii.

Principalele activități ale acestei funcții sunt: fabricarea producției; producția auxiliară - întreținerea și reparația utilajelor și a clădirilor, aprovizionarea cu energie; activitățile de deservire – transportarea, depozitarea; controlul calității.

Funcția comercială include activitatea privind dezvoltarea relațiilor dintre întreprindere și exterior, inclusiv aprovizionarea cu materii prime și materiale și comercializarea produselor fabricate.

Această funcție prevede și activitatea de marketing, care permite firmelor să-și orienteze activitatea de producție în corespundere cu cerințele pieței.

Funcția financiar-contabilă reprezintă activitatea legată de obținerea și folosirea mijloacelor financiare necesare întreprinderii, precum și înregistrarea și evidența în expresie valorică a activităților economice din întreprindere. De exemplu: înregistrarea tuturor cheltuielilor legate de procurarea și transformarea factorilor de producție, determinarea costului de producție și a veniturilor întreprinderii.

Funcția de personal include activitățile privind selectarea, pregătirea, perfecționarea, promovarea și salarizarea personalului. Funcția de personal cuprinde și activitățile cu privire la stabilirea unor relații favorabile între salariați, precum și între salariați și conducerea întreprinderii.

Evident, că între funcțiile întreprinderii există o interdependență, realizarea corectă a unor funcții contribuind la realizarea eficientă a celorlalte și invers.

3. Clasificarea întreprinderilor

Întreprinderile pot fi clasificate după următoarele criterii:

I. În funcție de forma de proprietate:

- întreprinderi private (individuale și de grup);
- întreprinderi de stat;
- întreprinderi cu proprietate mixtă.

II. După natura activității:

- întreprinderi industriale;
- întreprinderi agricole;
- întreprinderi prestatoare de servicii;
- întreprinderi comerciale.

III. În raport cu destinația economică:

- producătoare de mijloace de producție;
- producătoare de bunuri de consum.

IV. În funcție de obiectul muncii:

- extractive;
- prelucrătoare.

V. După dimensiunile întreprinderii:

- microîntreprinderi;
- întreprinderi mici;

- întreprinderi medii;
- întreprinderi mari.

La clasificarea întreprinderilor după mărime se iau în considerație diferiți indicatori, cum ar fi: numărul angajaților, suma anuală a venitului din vânzări sau valoare de bilanț a activelor (tabelul 4.1).

Tabelul 4.1. Clasificarea întreprinderilor după mărime

Criterii de atribuire	Numărul mediu anual de salariați, persoane	Suma anuală a veniturilor din vânzări, mil. lei	Suma anuală totală de bilanț a activelor, mil. lei
Micro-întreprinderi	cel mult 9	cel mult 9	cel mult 9
Întreprinderi mici	10-49	cel mult 25	cel mult 25
Întreprinderi medii	50-249	cel mult 50	cel mult 50
Întreprinderi mari	mai mult de 250	mai mult de 50	mai mult de 50

VI. În funcție de forma organizatorico-juridică

Conform legii Republicii Moldova cu privire la antreprenoriat și întreprinderi, se evidențiază următoarele forme organizatorico-juridice [2]:

- întreprindere individuală;
- societate în nume colectiv;
- societate în comandită;
- societate pe acțiuni;
- societate cu răspundere limitată;
- cooperativă de producție;
- cooperativă de întreprinzător;
- întreprindere dearendă;
- întreprindere de stat și întreprindere municipală.

4. Caracteristica întreprinderilor după forma organiza-torico-juridică

Întreprinderea individuală (II)

Întreprinderea individuală este întreprinderea care aparține cetățeanului, cu drept de proprietate privată, sau membrilor familiei acestuia, cu drept de proprietate comună.

Caracteristica întreprinderii individuale:

- patrimoniul întreprinderilor individuale se formează pe baza bunurile cetățeanului (familiei) și este inseparabil de bunurile personale;
- întreprinderea individuală se prezintă în cadrul raporturilor de drept ca persoană fizică întreprinzător individual;
- antreprenorul-posesor al întreprinderii individuale poartă răspundere nelimitată pentru obligațiile acesteia cu întreg patrimoniul său, cu excepția bunurilor care, conform legislației în vigoare, nu fac obiectul urmăririi;
- în agricultură întreprinderea individuală - gospodăria țărănească (de fermieri).

Întreprinderea individuală are următoarele avantaje:

- este forma cea mai puțin costisitoare pentru început;
- afacerea poate fi pornită relativ simplu;
- contractul cu clientul este direct;
- veniturile sunt impozitate o singură dată;
- evidența contabilă este simplificată;
- proprietarul are autoritate de decizie totală, ceea ce oferă operativitate procesului decizional.

Dezavantaje:

- răspundere nelimitată pentru daune și datorii;
- posibilități reduse de introducere a progresului tehnic;
- întreprinderea este incapabilă de a satisface un segment mai mare a cererii, deoarece capitalul este redus;
- acumularea redusă de capital.

Societatea în nume colectiv

Societatea în nume colectiv este o întreprindere fondată din două sau mai multe persoane fizice și/sau juridice care și-au asociat bunurile în scopul desfășurării în comun a unei afaceri, în baza contractului de constituire încheiat între acestea.

Caracteristica societăților în nume colectiv:

- numărul asociaților societății în nume colectiv nu poate fi mai mic de 2 și nici mai mare de 20 persoane fizice sau juridice;
- se prezintă în cadrul raporturilor de drept ca persoană fizică;
- partenerii asociației poartă răspundere nelimitată pentru obligațiile acesteia cu întreg patrimoniul său.

Societatea în nume colectiv are următoarele avantaje:

- formalități reduse pentru constituirea societății;
- nu există o mărime legal stabilită a capitalului social;
- cheltuielile pentru înregistrare nu sunt mari;
- evidența contabilă este simplificată.

Dezavantaje:

- răspundere nelimitată pentru daune și datorii;
- orice asociat nu se poate retrage fără acordul celorlalți;
- necesită o consultare reciprocă continuă între parteneri, mai ales dacă între aceștia nu există o încredere deplină;
- un membru al societății, fără a avea personal vreo vină, poate fi obligat la plata unor potențiale datorii pe care un partener a contractat-o în numele societății, fără să-l consulte.

Societatea în comandită

Societatea în comandită, ca și societatea în nume colectiv, este o întreprindere fondată din două sau mai multe persoane fizice și/sau juridice care și-au asociat bunurile în scopul desfășurării în comun a unei activități de antreprenariat în baza contractului de constituire încheiat între acestea.

Caracteristica societăților în comandită:

- se prezintă în cadrul raporturilor de drept ca persoană fizică;
- are în componența sa cel puțin un comanditar și un comanditat;
- comanditații sunt fondatorii care conduc societatea și răspund cu tot patrimoniul său unanim față de obligațiile societății;
- comanditarii sunt fondatorii care exercită servicii în activitatea societății, dar nu au dreptul la conducere și răspund pentru datoriile societății numai în limitele cotei de participare.

Societatea în comandită are următoarele avantaje:

- permite celor care nu dispun de capital să intre într-o afacere;
- formalități reduse pentru constituirea societății;
- cheltuielile pentru înregistrare nu sunt mari;
- evidența contabilă este simplificată.

Dezavantaje:

- răspundere nelimitată pentru daune și datorii;
- imposibilitatea participării comanditarilor la conducerea societății;
- orice asociat nu se poate retrage fără acordul celorlalți.

Societatea pe acțiuni (SA)

Societatea pe acțiuni este societatea comercială al cărui capital este divizat în acțiuni și ale cărei obligații sunt garantate cu patrimoniul societății.

Societatea pe acțiuni poate fi:

- **de tip deschis** – în care acționarii au dreptul să-și vândă acțiunile sale unui cerc nelimitat de persoane. Numărul acționarilor este nelimitat;
- **de tip închis** – în care acționarii au dreptul să-și vândă acțiunile sale numai în cadrul societății (acționarilor ei sau însuși societății).

Caracteristica societăților pe acțiuni:

- se prezintă în cadrul raporturilor de drept ca persoană juridică;
- răspunderea asociaților este limitată;
- capitalul social minimal pentru înregistrare - 20000 lei;
- activitatea este reglementată de Legea nr. 1134-XIII din 02.04.1997 privind societățile pe acțiuni.

Societatea pe acțiuni are următoarele avantaje:

- durata de activitate mai mare în comparație cu alte forme organizatorico-juridice, datorită transmiterii libere a proprietății prin tranzacția de vânzare-cumpărare a acțiunilor;
- posibilitatea de atragere a resurselor financiare suplimentare prin emisie de obligațiuni.

Notă: **Acțiunea** atestă dreptul proprietarului acesteia de a participa la conducerea societății, a primi dividende, o parte din bunuri la lichidarea societății.

Obligațiunea este un titlu financiar de împrumut care atestă dreptul deținătorului de obligațiuni de a primi de la emitentul ei valoarea nominală și o dobândă aferentă în mărime și termenele stabilite prin decizia de emisie a obligațiunilor.

- Răspunderea proprietarilor în limita valorii acțiunilor ce-i aparțin.

Dezavantaje:

- formalități multiple pentru înființare în comparație cu alte forme organizatorico-juridice, deoarece pe lângă înregistrarea la camera Înregistrării de Stat, este necesară organizarea emisiunii de acțiuni și înregistrarea de stat a acestora;
- cheltuieli mai mari pentru înregistrare;
- plafonul legal al capitalului social mai ridicat - minim 20000 lei;
- obligativitatea de a dezvălui public informația, prin publicarea în mijloacele de informare în masă a rapoartelor financiare (bilanțul contabil și raportului de profit și pierderi), care se face în cazurile:
 - capitalul social are o valoare >500000 lei;
 - numărul acționarilor >50 de persoane;
 - valorile mobiliare ale societății se cotează pe piața bursieră,
 - este bancă comercială, companie de asigurare;
 - este clasificată ca entitate de interes public.

Societatea cu răspundere limitată (SRL)

Societatea cu răspundere limitată este societatea comercială al cărui capital social este divizat în părți sociale conform actului de constituire și ale cărei obligații sunt garantate cu patrimoniul societății.

Caracteristica societăților cu răspundere limitată:

- se prezintă în cadrul raporturilor de drept ca persoană juridică;
- răspunderea asociaților este limitată – asociații poartă răspundere doar în limitele valorii cotelor-părți care le aparțin;
- este fondată de una sau mai multe persoane (fizice și/sau juridice). Numărul maximal de asociați este de 50 persoane;
- activitatea este reglementată de Legea nr. 135-XVI din 14.06.2007 privind societățile cu răspundere limitată.

Societatea cu răspundere limitată are următoarele avantaje:

- relativ ușor de constituit – formalități pentru întemeiere sunt puține, cheltuielile pentru înregistrare sunt relativ reduse;
- nu există o mărime legal stabilită a capitalului social;
- statutul legal este bine definit - există legea în care este determinat modul de constituire, funcționare, reorganizare și lichidare a SRL;
- riscuri financiare mai mici;
- conducerea relativ simplă;
- nu există obligații de a face publice rapoartele financiare;
- răspunderea asociaților este limitată.

Dezavantaje:

- limitarea numărului asociaților;
- posibilitatea apariției unor neînțelegeri între asociați ce pot duce la lichidarea societății.

Cooperativa de producție

Cooperativa de producție este o întreprindere înființată de către cinci sau mai multe persoane fizice, în scopul desfășurării în comun a activității de producție și a altei activități economice, bazate preponderent pe munca personală a membrilor ei și pe cooperarea cotelor de participare la capitalul acesteia.

Cooperativa de întreprinzător este o întreprindere înființată de către cinci sau mai multe persoane fizice și/sau juridice, care practică activități de întreprinzător, ce are scopul de a contribui la obținerea de către membrii săi a profitului.

Caracteristica cooperativelor:

- se prezintă în cadrul raporturilor de drept ca persoană juridică;
- cooperatorii poartă răspundere pentru obligațiunile cooperativei în limitele cotelor ce le aparțin, în cazul că valoarea cotei este insuficientă, atunci poartă răspundere suplimentară cu averea personală.

Avantaje:

- administrarea pe principii democratice a activității cooperativei;
- capitalul social al cooperativei este variabil, nefiind stabilită prin lege mărimea minimă a acestuia;
- unitatea intereselor de muncă, contribuția economică și ajutorul reciproc al membrilor cooperativei.

Dezavantaje:

- luarea deciziilor în mod democratic poate duce la desfășurarea unor discuții lungi, fără a ajunge la un consens și la o decizie acceptată de toți;
- pot apărea neînțelegeri dintre cooperatori, referitor la contribuția fiecăruia și distribuirea veniturilor, care pot duce la lichidarea cooperativei.

Întreprinderea de arendă

Întreprinderea de arendă este o întreprindere înființată de către membrii colectivelor întreprinderilor de stat (municipale), reorganizate în scopul desfășurării în comun a unei activități de antreprenor, sub aceeași firmă, în baza statutului și a contractului de arendă a bunurilor statului (municipiului).

În Legea cu privire la antreprenoriat și întreprinderi se evidențiază această formă organizatorico-juridică, însă în Republica Moldova nu se întâlnește această formă de organizare.

Întreprinderea de stat și Întreprinderea municipală

Întreprinderea de stat este o întreprindere în care statul (sau organele administrației locale) este unicul fondator și întreg patrimoniul îi aparține lui.

Caracteristica întreprinderilor de stat și a întreprinderilor municipale:

- în activitatea economică sunt subordonate organelor de stat și organelor administrației locale;
- fondatorul își exercită dreptul de gestiune al întreprinderii prin consiliul de administrație și administratorul întreprinderii;
- se prezintă în cadrul raporturilor de drept ca persoană juridică și poartă răspundere pentru obligațiile asumate cu întreg patrimoniul lor;
- organele administrației de stat (organele administrației locale) nu poartă răspundere pentru obligațiile întreprinderii de stat (municipale);
- activitatea este reglementată de Legea nr. 146-XII din 16.06.1994 cu privire la întreprinderile de stat.

5. Legislația Republicii Moldova privind antreprenoriatul și întreprinderile

Legislația Republicii Moldova despre antreprenorat și întreprinderi este reprezentată prin următoarele legi:

1. Legea Republicii Moldova cu privire la antreprenorat și întreprinderi nr. 845-XII din 3.01.1992;
2. Legea Republicii Moldova cu privire la înregistrarea de stat a persoanelor juridice și a întreprinzătorilor individuali nr. 220 din 19.10.2007;
3. Legea Republicii Moldova privind societățile cu răspundere limitată nr. 135 din 14.06.2007;
4. Legea Republicii Moldova privind societățile pe acțiuni nr. 1134 -XIII din 2.04.1997;
5. Legea privind cooperativele de întreprinzător nr. 73-XV din 12.04.2001;
6. Legea insolvenței nr. 632-XV din 14.11.2001.

Legea cu privire la antreprenorat și întreprinderi nr. 845-XII din 03.01.1992

Legea cu privire la antreprenorat și întreprinderi determină formele organizatorico-juridice de activitate, care includ un complex juridic de caracteristici de bază: condițiile de fondare și întrerupere a activității; drepturile, obligațiile și limitele de răspundere a proprietarilor; structura și funcțiile organizatorice de conducere; alte caracteristici specifice.

Capitolul I. Principii generale:

- Este definită noțiunea de antreprenorat și antreprenor. Antreprenor poate fi:
 - orice cetățean al Republicii Moldova care nu este îngrădit în drepturi;
 - orice cetățean străin sau apatrid;
 - orice persoană juridică sau fizică în conformitate cu scopurile sale principale și cu legislația;
 - statul și autoritățile publice locale care sunt antreprenori speciali.
- Nu au dreptul de a practica antreprenoriatul șefii și specialiștii din cadrul autorităților administrației publice, în a căror atribuție intră hotărârea problemelor legate de desfășurarea activității de antreprenorat sau controlul unei asemenea activități.

Capitolul II. Bazele antreprenoratului:

Sunt menționate drepturile și obligațiile întreprinderilor. Întreprinderea în conformitate cu **Legea cu privire la antreprenorat și întreprinderi nr. 845-XII din 03.01.1992** are dreptul:

- să practice, sub firmă proprie, activitatea de antreprenorat;
- să procure de la alte persoane juridice și persoane fizice bunuri și drepturi patrimoniale în scopul practicării activității de antreprenorat;
- să participe cu patrimoniul său la activitatea altor agenți economici;
- să utilizeze, în cadrul activității sale, orice resurse, inclusiv naturale, informative și intelectuale;
- să-și stabilească, în mod independent, genurile de activitate, să-și formeze programul de producție, să-și aleagă furnizorii și beneficiarii producției fabricate;
- să stabilească prețurile și tarifele producției fabricare (lucrărilor și serviciilor prestate);
- să angajeze lucrători pe bază de contract și în alte condiții și să concedieze lucrătorii încadrați;

- să stabilească, în mod independent, formele, cuantumul retribuirii muncii și alte tipuri de venituri ale persoanelor angajate etc.

Întreprinderea în conformitate cu **Legea cu privire la antreprenoriat și întreprinderi nr. 845-XII din 03.01.1992** este obligată:

- să respecte regulile de comportament pe piață în condițiile concurenței libere, drepturile și interesele legitime ale consumatorilor, să asigure calitatea cuvenită a mărfurilor fabricate;
 - să obțină licențe pentru genurile de activitate care se desfășoară în bază de licențe;
 - să încheie contracte (acorduri) de muncă cu cetățenii pe care îi angajează la lucru;
 - să păstreze mijloacele bănești în instituțiile financiare și să se achite cu bugetul public național, angajații, creditorii, precum și să onoreze celelalte obligații de plată prin sistemul financiar-bancar etc.
- reglementarea activității de antreprenoriat;
 - controlul asupra activității de antreprenoriat.

Capitolul III. Formele organizatorico-juridice ale activității de antreprenoriat

În acest capitol sunt reglementate formele organizatorico-juridice ale activității de antreprenoriat, care au fost menționate mai sus.

Capitolul IV. Înființarea întreprinderilor

Acest capitol reglementează:

- condițiile generale de constituire;
- documentele de constituire a întreprinderii;
- restricții privind folosirea unor firme.

Capitolul V. Înregistrarea și reînregistrarea întreprinderilor

Acest capitol reglementează:

- principiile înregistrării întreprinderilor în Republica Moldova;
- procedura de înregistrare a întreprinderilor;
- înregistrarea modificărilor operate în documentele de constituire;
- suspendarea și reluarea activității întreprinderii.

Capitolul VI. Reorganizarea și lichidarea întreprinderii

Acest capitol reglementează:

- modalitățile de reorganizare a întreprinderii;
- modul de garantare a drepturilor creditorilor în cazul reorganizării întreprinderii;
- procedura de lichidare a întreprinderii;
- modul de executare a creanțelor creditorilor față de întreprinderea ce se lichidează.

Capitolul VII. Dispoziții finale

Acest capitol include articolul ce prevede răspunderea pentru încălcarea legilor ce reglementează activitatea de antreprenoriat.